

מפריד את הערכות זו מזו קודם החכטה, וחובט קלות. הרבי עמד בהלל ובחביטת ההושענות על הרצפה [ממש], מניחים את ה'הושענא' הצידה, ואחר-כך אומרים את ה'יהי רצון'. גם נשים וקטנים נוהגים בחביטת הערכה. הרבי לא היה זורק את ה'הושענות' החבוטות על ארון-הקודש; לעיתים הניחן על כסאו, לעיתים השאירן על הקרקע ולעיתים הכניסן לסידורו ולקחן עימו. מוציאים ספר תורה, וקוראים לכהן: "ביום החמישי". ללוי: "ביום השישי". לישראל: "ביום השביעי". לרביעי: "ביום השביעי". חצי קדיש.

קרבן היום במוסף — "ביום השביעי". אין מנהגנו לאחל איש לחברו בהושענא-רבה "גמר חתימה טבא", "פתקא טבא" וכיוצא בזה. (אולי — כדי שלא לשנות מהנהגת שאר

ימי חול-המועד).

[מנהג ישראל לערוך היום 'סעודת-יום-טוב' לפני חצות היום — אם כי מדינא מותר עד 'מנחה קטנה']. טובלים פרוסת המוציא בדבש, אבל על השולחן שמים גם מלח. מנהג ישראל לאכול היום "קרעפכין" (כיסני-בצק ממולאים בבשר).

אחר חצות — אומרים היום שניים מקרא ואחד תרגום (וההפטרה) דפרשת ברכה.

נכנסים לסוכה לפנות ערב (ואוכלים או שותים דבר-מה) כדי 'להיפרד' ממנה, אבל אין אומרים "יהי רצון".

הדלקת הנר: ברכת 'להדליק נר של שבת ושל יום-טוב' ו'שהחיינו'.

במנחה של הושענא-רבה אומרים בפעם האחרונה 'לדוד ה' אורי'.

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תפא

ערב שבת-קודש
חג הסוכות
י"ד בתשרי ה'תשס"ד

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

לזכות

האחים התמימים הדגולים לבית

דייטש

הרה"ח ר' זלמן, ר' יוסף, ר' אברהם-משה

וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו

לוח השבוע

רעז איתא שעיקר הזמן משנתחייב בהן, ואחר-כך הוא רק תשלומין. וכל-שכן לעניין ברכות התורה, עיי"ש, חוץ מ'הנותן לשכוי' למי שלא שמע קול תרנגול, שחייב להמתין לעלות השחר [יש לצאת לצרכיו תחילה כדי לברך אשר יצר].

שחרית:

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב היה מחליף את ההדסים והערבות בחול-המועד סוכות, וכיוון כך, שלנטילת לולב בהושענא-רבא יהיו הערבות וההדסים חדשים.

בהושענא-רבא אין לובשים 'קיטל', ובתפילה עצמה (וכן בהוצאת ספר-תורה וכו') אין מוסיפים על נוסח תפילת חול-המועד.

לפני הלל מסירים את שתי הכריכות שעל הלולב עצמו, ונשארות רק שלוש הכריכות המאגדות את הלולב, ההדסים והערבות ביחד, כי בהושענא-רבא צריך להרבות בכיסוס על הלולב ובשמחה.

הושענות:

מוציאים את כל ספרי-התורה שבהיכל, ועומדים עמם ליד הבימה. אומרים את ז' הושענות (ולאחר גמר ההקפה אומרים בקול את הפסוקים שלאחר כל הושענא, פסוקים המיוחדים להושענא-רבא) ומקיפים את הבימה שבע פעמים, בארבעת המינים בלבד. גם היום מתחילים להקיף את הבימה בכל פעם באות ס' או ע'. לאחר-מכן, אומרים "אני והו... כהושעת... אני והו הושיעה נא" (בהשמטת הקטע האחרון, שייאמר בסוף הושענות היום). ומתחילים "תתננו לשם..." עד סיום פיוטי הושענות.

יש לפסק כך: "ואוצרך - הטוב לנו - תפתח".

"קול מבשר..." - אומר הש"ץ ג' פעמים ואחר-כך הקהל ג' פעמים.

בסיומם, מכניסים את ספרי-התורה להיכל, מניחים את ארבעת-המינים, ואומרים 'קדיש תקבל'. לאחר מכן, לוקחים חמישה כדי ערבה וחובטים בקרקע חמש פעמים [הרבי היה

שלאחר צאת הלבנה, בנוסף ל"הי רצון" של יום-טוב.

מנהג ישן, שהגבאים מחלקים מקופת הציבור תפוח מתוק לכל אלה שאמרו תהילים בליל הושענא-רבא, בין ספר לספר וכיוצא בזה. אכילתו היתה מיד בסוכה, כשאמרו תהילים בסוכה. כיום, כשאין אומרים את התהילים בסוכה והכול מהדרים שלא לאכול מאומה מחוץ לסוכה, אוכלים את התפוח בסוכת בית-הכנסת או אחר-כך בסוכה הפרטית, לאחר שמטבילים אותו בדבש, על דרך המנהג בראש-השנה. [כמובן, כשאוכלים זאת שלא בתוך הסעודה יש ליטול ידים תחילה ללא ברכה (ולא מהני אחיזה במזלג וכד') כיוון שאין דרכו בכך], כמבואר בשו"ע אדה"ז ובסידורו]

אחרי גמר אמירת התהילים ניעורים כל הלילה (עלות השחר לדעה המקדימה: 3:46) ועוסקים בלימוד התורה, איש איש במה שבוחר.

חשוב לדעת, שבכמה מקומות בשיחותיו נוקט הרבי בפשטות שנוהגים גם אצלנו לומר גם את פרקי הזוהר המובאים בספר 'תיקון ליל הושענא-רבא'.

בסוף הלילה היה כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע הולך לטבול במקווה.

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע היה מכין (קושר) את הושענות עבור כל בני הבית [מכנינים גם עבור נשים וקטנים. לקטנים שבעריסה - יש אומרים לחבוט גם בעבורם]. קושרים אותן על-ידי עלים של לולב.

מי שנשאר עד כל הלילה עד לאחר שבוודאי עלה השחר, אסור ללמוד עד שיברך ברכות התורה.

גם מי שהיה עד כל הלילה ולא ישן חצי שעה - מברך בבוקר את כל ברכות השחר. מי שבוודאי ישן שיעור זה, רחץ פניו ולבש בגדיו (ונעל נעלי-עור) - מברך כל ברכות השחר מחצות הלילה ואילך (ראה פרטי החיוב בקצוה"ש, בה"ש טו. באג"ק כרך חי, עמ'

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

י"ד בתשרי ה'תשס"ד - כ"א בתשרי ה'תשס"ד

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	י"ד בתשרי	הלי עדות. פרק ח-י.	הלי אבל. פרק יא.	מל"ת רפח.
ש"ק	ט"ו בתשרי	פרק יא-יג.	פרק יב.	מל"ת רפז.
א'	ט"ז בתשרי	פרק יד-טז.	פרק יג.	מל"ת רפז.
ב'	י"ז בתשרי	פרק יז-יט.	פרק יד.	מל"ת רפח.
ג'	י"ח בתשרי	פרק כ-כב.	הלי מלכים ומלחמותיהם.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע קפ.
ד'	י"ט בתשרי	הלי ממרים.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ב.	מ"ע קעד. מל"ת שיב. שיג.
ה'	כ' בתשרי	פרק ד-ו.	פרק ג.	מל"ת שיח. שיט. מ"ע רי. ריא.
ו'	כ"א בתשרי	פרק ז. הלי אבל.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ד.	מל"ת קצה. מ"ע לו.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זמנ זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	לפני הזריחה	לפני הזריחה							
ו', י"ד בתשרי	3:41	4:28	4:50	5:45	8:34	11:28	11:57	5:14.8	5:39
ש"ק, ט"ו בתשרי	3:42	4:29	4:50	5:46	8:34	11:27	11:56	5:13.6	5:38
א', ט"ז בתשרי	3:43	4:30	4:51	5:47	8:34	11:27	11:56	5:12.4	5:37
ב', י"ז בתשרי	3:43	4:30	4:52	5:48	8:35	11:27	11:56	5:11.2	5:36
ג', י"ח בתשרי	3:44	4:31	4:52	5:48	8:35	11:27	11:55	5:10.0	5:35
ד', י"ט בתשרי	3:45	4:32	4:53	5:49	8:35	11:26	11:55	5:08.8	5:33
ה', כ' בתשרי	3:46	4:32	4:54	5:50	8:35	11:26	11:55	5:07.6	5:32
ו', כ"א בתשרי	3:46	4:33	4:54	5:51	8:36	11:26	11:54	5:06.5	5:31

* הזמנים מתייחסים לאזור השפלה. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת וחג

פרשת	ירושלים	תל-אביב	חיפה	באר-שבע
	חדה"נ	צה"ש	חדה"נ	חדה"נ
חג-הסוכות	4:38	5:49	4:43	4:56
שמחת-תורה	4:30	5:41	4:35	4:48

עורך ראשי: מנחם-מענדל ברוך • עורך: שניאור-זלמן רודמן • הגהה: יוסף-יצחק איידלמן
 מו"ל: מכון ליובאוויטש שיעי צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז
 יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונב
 כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169
 אינטרנט: http://chabad.org.il דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il
 ISSN 0793-7474

יום תמישי

כ"ב בתשרי, ה' דחול-המועד הושענות: "אדמה מארר". קריאת התורה: כוהן – וביום החמישי. לוי – וביום השישי. ישראל – וביום השביעי. רביעי – וביום השישי. חצי קדיש. בתפילת מוסף – "וביום השישי".

יום שישי

כ"א בתשרי, הושענא-רבא יש להתוועד גם בלילה זה (ראה גם שיחת שמחת-בית-השואבה תשי"ח סכ"ב). מלבד זאת, יש להוסיף ביותר בשמחת בית השואבה, בריקוד ובכלי-זמר, יותר מבכל לילי החג. ואף שהזמן מועט בכמות, יש לנצל לשם כך כל רגע פנוי, ואף להשלים בו את כל מה שהחסירו בזה במשך החג, באופן ש"מועט מחזיק את המרובה" (התוועדויות' תשמ"ג ח"א עמ' 247. תשמ"ח ח"א עמ' 285. ועוד.) ב'התוועדויות' תשמ"ז (ח"א עמ' 325) הורה בנוגע לפועל, לצרף גם משבעים אומות הנמצאים, בהשגחה פרטית, בקרבת מקום, שגם הם יראו (וישתתפו) בשמחה זו, באופן ד"אתה על כמותימו תדרוך", עיי"ש.

נשארים ערים כל הלילה. כל אחד קורא לעצמו (ולא בציבור) את כל חומש 'דברים' לפני חצות. גם את פרשת 'ברכה' אומרים הלילה רק פעם אחת. מה טוב ומה נעים, שביום זה, שעניינו מיתוק הגבורות, יוסיף כל אחד ואחד בנתינת הצדקה יותר מהשיעור הרגיל.

אחר חצות הלילה (באזור המרכז: 11:26) אומרים (בציבור) בחגירת אבנט את כל התהילים, ואין מאריכים באמירתו [לאידך, אירע שמהירו מאוד, ואז הרבי המשיך וסיים בחדרון]. באמירת קדיש נוהגים כמו בשבת מברכים.

לאחר כל ספר מהתהילים אומרים את ה"יהי רצון" של הושענא-רבא ואת ה"יהי רצון"

לעיר לעורר יהודים בענייני תורה ומצוות, כולל הפצת המעיינות, ולדאוג שיהיו גם שם ארבע מינים כשרים, כולל הוספה במניין ההדסים, לפחות עוד ג' הדסים; ומה טוב – לצרף לנטיעה גם את האשת חבר', וכמורכך את הילדים, לחנכם גם בענייני הפצת המעיינות.

יום שני

י"ז בתשרי, ב' דחול-המועד אין מברכים עוד 'שההינינו' על הלולב וכן בימים שלאחר מכן (אלא מי שעדיין לא בירך על הלולב בשנה זו). הושענות: "אום אני חומה".

קריאת התורה: כוהן – וביום השלישי. לוי – וביום הרביעי. ישראל – וביום החמישי. רביעי – וביום השלישי. חצי קדיש. בתפילת מוסף – "וביום השלישי".

במשך ימי חול-המועד מחליפים את ההדסים והערבות, כולם או חלק מהם, אבל אין לוקחים בכל יום ערבה חדשה וכו'.

יום שלישי

ח"י בתשרי, ג' דחול-המועד הושענות: "אדון המושיע".

קריאת התורה: כוהן – וביום הרביעי. לוי – וביום החמישי. ישראל – וביום השישי. רביעי – וביום הרביעי. חצי קדיש. בתפילת מוסף – "וביום הרביעי".

יום רביעי

י"ט בתשרי, ד' דחול-המועד הושענות: "אדם ובהמה".

קריאת התורה: כוהן – וביום החמישי. לוי – וביום השישי. ישראל – וביום השביעי. רביעי – וביום החמישי. חצי קדיש. בתפילת מוסף – "וביום החמישי".

התחלת השנה צריכה להיות באופן של "לולב" דווקא

אף-על-פי שמברכים על כל הדי מינים, מכל-מקום נוסח הברכה הוא "על נטילת לולב", שעניינו תורה □ כאשר מדובר על לולב ואתרוג, שיש בהם טעם הרומז לתורה, אין מקום לעניין של רוב אלא נדרשת שלמות □ האפשרות היחידה לעשות שלום בפמליה של מטה היא לגרום ליצר-הרע להודות בצדקת היצר-הטוב □ משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

של מקיף, והיינו, שמוסיף אמנם חיות ותענוג (שלכן מחוייב בברכת הריח שהיא בכלל ברכות הנהנין), אבל אין זה באופן שנעשה דם ובשר כבשרו, שאינו מתקבל בשכל בהבנה והשגה. ועניינו בעבודת האדם לקונו – "אני נבראתי לשמש את קוני", על-ידי לימוד התורה וקיום מצוותיה בכל יום ויום – החילוק שבין לימוד התורה לקיום המצוות: תורה – היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים", שזהו כמו דבר ש"יש בו טעם", היינו, שצריכים ללמוד זאת בפרטיות ("פאנאנדרע-נעמען") עד שנעשה באופן ש"תורתך בתוך מעי", להיות דם ובשר כבשרו, היינו, חלק מהשכל שלו, כפי שמבאר רבינו הזקן בתניא בהתחלת פרק ה' שהשכל והמושכל נעשים דבר אחד. ומצוות – הן בכחינת "גזירה גזרתי חוקה חקקתי" ו"אין לך רשות להרהר בהן", והיינו,

א. ידוע מאמר חז"ל: אודות ד' המינים – שזוהי המצווה דהג הסוכות, כמו שכתוב "ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וגו' " – שהם רומזים על ד' הסוגים שבבני-ישראל הכוללים את כל בני-ישראל, "ראשיכם שבטיכם וגו' מחוטב עציץ עד שואב מימין": כד' המינים ישנו ה"אתרוג" ש"יש בו טעם ויש בו ריח", "לולב" ("כפות תמרים") ש"יש בו טעם ואין בו ריח", "הדס", ש"יש בו ריח ואין בו טעם", ו"ערבה" ש"אין בה טעם ואין בה ריח".

והעניין בה: החילוק בין "טעם" ל"ריח" הוא – ש"טעם" שייך למאכל או משקה שנכנס בתוך מעיו של האדם ונעשה דם ובשר כבשרו ועל-ידי זה נהנה ממנו, ומורה על עניין המתקבל בשכל האדם, שמבינו לאשורו כו' ("ער קייט דאס פאנאנדרע"); מה-שאינ-כן "ריח" הוא עניין

1 ויק"ר פ"ל, יב.
2 אמור כג, מ.
3 ר"פ נצבים. ודאה לקו"ת ר"פ ניצבים. ובכ"מ.
4 משנה וברייתא קידושין בסופה.
5 ואתחנן ד, ו.
6 תהילים מ, ט.
7 מדרש תהילים (באבער) ט, ב.
8 יומא סז, ב.

שצריכים לקיימם בגלל שכך ציווה הקב"ה, ללא נפקא-מינה אם זוהי מצווה שמתקבלת בשכל, או שזוהי חוקה וגזירה – שגם אז יש לקיימה באותה חיות והתלהבות ("ברען"); ועניין זה הוא כמו דבר שאין בו טעם אבל יש בו ריח, והיינו, שיש לאדם הנאה מזה שמקיים מצוותו של נותן התורה, ללא נפקא-מינה אם הוא מבין זאת בשכלו והבנתו אם לאו, אבל זהו עניין שמקיף את האדם.

וזהו שד' המינים הם כנגד ד' הסוגים שבבני ישראל:

א. "אתרוג" ש"יש בו טעם ויש בו ריח" – רומז על אלו ש"יש בהם תורה ויש בהם מעשים טובים" (מצוות);

"לולב" ש"יש בו טעם ואין בו ריח" – רומז על אלו שעיקר עניינם הוא לימוד התורה, והיינו, שהם מקיימים גם מצוות, דאם לא כן, הרי "נוח לו אילו נהפכה שלייתו על פניו", אבל עיקר עסקם הוא בלימוד התורה, שיושבים באוהלה של תורה ו"תורתם אומנתם";

"הדס", ש"יש בו ריח ואין בו טעם" – רומז על בעלי-עסק שעיקר עניינם הוא קיום המצוות, ויש להם רק קביעות עתים לתורה כפי שחייבים על-פי שולחן-ערוך;

"וערבה" ש"אין בה טעם ואין בה ריח" – רומזת על אלו שמפני סיבות שונות ומשונות נמצאים הם במעמד ומצב שלפי שעה "אין בהם לא תורה ולא מעשים טובים", אבל אף-על-פי-כן, יש בהם המעלה "שגדלים באחוונא"¹¹, היינו, שעניינם הוא לפעול אחדות ושלוש בין כל בני-ישראל.

וכיוון ש"גדול השלום", הרי כאשר הם מתקשרים עם שאר ג' המינים אי נעשים גם הם מהמצווה הכללית דנטילת ד' מינים, דכשם שאי-אפשר לקיימה ללא ה"אתרוג", כמו כן אי-אפשר לקיימה ללא ה"ערבה".

9 ירושלמי ברכות פ"א סה"ב.
 10 שבת י"א, א.
 11 ראה ת"מ ח" שם עמ' 103. וש"נ.
 12 ויק"ר פ"ל, ב.

לכולם יש לולבים, יניחו את ספר-התורה על הבימה. וע"ע]. בעת אמירת ההושענות נשאר ארון-הקודש פתוח.

[כמדומה שנהוג להקיף בבית-הכנסת גם כשמתפללים ביחיד].

באמירת ההושענות היה הרבי מחזיק את ארבעת המינים בשתי ידיו, ומצמידם לחזהו (ואומר על-פה). לפני אמירת ה'הושענא' של היום אומרים ההושענא דיום השבת – 'למען אמיתך', אבל אין מקיפין אלא באמירת הושענא דיום זה (אבן שתייה).

אומרים תיבת "הושענא" בראש כל ארבעת ה'אותיות' המקדימות (הושענא למעןך אלוקינך, בוראנך...), וכן קודם כל 'אות' שבסדר אותו היום (הושענא למעןך אמיתך, הושענא למעןך בריתך... – כך נהג הרבי). באותיות שאומרו החזן בקול רם – שאז מקיפין בהן – אומרים זאת לפנייהן ולאחריהן.

מנהגנו שהש"ץ מתחיל לומר בקול רם מאות ס' או ע'. מדייקים לעשות היקף אחד שלם סביב הבימה, ומסיימים אותו באמירת אות ת'. ההקפות הן (נגד כיוון השעון) מזרח – צפון – מערב – דרום (מי שהתחיל ממקומו – ישלים סיבוב).

מי שאין לו ד' מינים – יקח מאחר שסיים, ויקיף גם הוא. מי שאירע לו אבל (רח"ל) בחג, אינו מקיף, וכן אבל על אביו ואמו במשך כל י"ב חודש אינו מקיף. ויש לו לכבד בארבעת-המינים שלו אדם אחר שאין לו ד' מינים – שיקיף הוא.

את הפסוקים "כי אמרת..." (ודומיו, שבסוף כל הושענא) אומרים רק בהושענא-רבה. בשנים האחרונות הורה הרבי לנגן "הושיעה את עמך..." בניגון הידוע.

את הפסוק "למען דעת..." שבסוף ההושענות, אומרים בקול רם כשמכניסים את ספר-התורה להיכל.

קדיש תתקבל. שיר-שלי-יום, לדוד ה' אורי, קדיש יתום.

מוציאים ספר-תורה וקוראים לארבעה

עולים. מנהגנו בארץ-הקודש – שלוש העליות הראשונות הן כמו בחו"ל: כוהן – "וביום השני", לוי – "וביום השלישי", ישראל – "וביום הרביעי", והרביעי קורא את קורבן היום בלבד "וביום השני", חצי קדיש. וכיוצא-בזה בכל ימי חול-המועד. [כן נרפס גם בסידורים החדשים של קה"ת באה"ק (שלהי תשס"ב). העירו בצדק, שיש להיזהר מאיסור 'לא תתגודדו' בזה, דהיינו כאשר בקהילה אחת (שיש לכולם רב אחד, וכל-שכן אם באותו בית-כנסת עצמו) נוהגים בשני המנהגים. ועל המרא-דאתרא בכל קהילה להודיע לכל הציבור שלו את הכרעתו עבורם בזה].

בקורבנות בתפילת מוסף אומרים בארץ-הקודש "וביום השני", "ומנחתם".

בכל ימי חול-המועד (כמו ביום-טוב), חייבים לנשים לשתות בכל יום רביעית יין, לקיים מצות שמחת-ימים טוב.

ברבר ביקור בקברי צדיקים בחול-המועד (ראה בהנסמן ב'התקשרות' גיליון שכה עמ' 17 ובנטעי-גבריאל הל' אבילות פרק פג הערות ג,ה) – אפשר להתפלל שם על הצריכים לישועה, אף ש"הנפשות עולות למעלה ואינן מושגות".

מבצע ז'א"ב:

הרבי הנהיג, אשר בימי חג הסוכות יוצאים עם הד' מינים לרחוב וכיוצא בזה, מקומות שם נמצאים בני ובנות ישראל לזכותם במצווה זו. גם במבצע לולב משתדלים שיטלוהו בסוכה. [וכן לכבדם במיני-מוזנות, ולברך עמהם "לישב בסוכה"].

ידועה הנהגת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, אשר הד' מינים שהוא מברך עליהם הוא מוסרם כדי שהקהל יוכל לברך עליהם. "מסופר על אחד הרה"צ (כמדומה מפולין) שהתנהג כן בקביעות, וכששאלוהו והרי על-ידי המשמוש נוגעים בהעניין דהדר, ענה, שאין לך הדר מזה שכמה וכמה מבני-ישראל יקיימו בו מצווה נעלית זו".

במשך ימי חול-המועד, יש לנסוע מחוץ

שלפניה, שגם היא מעין 'קביעות']
משכימים ומקדימים לקיים מצוות לולב, ובפרט לפעם הראשונה.
נטילת לולב בסוכה היא מצווה מן המובחר, ואפילו קודם התפילה מברכים בסוכה. וגם אם יורדים גשמים, מצווה מן המובחר להמתין עד שייפסק הגשם כדי ליטלו בסוכה.
כשנותנים את ארבעת המינים לאחר לברך, נכון לומר בפירוש שהוא "במתנה על-מנת להחזיר", ובפרט ביום הראשון [למעשה אמר זאת הרבי גם בחול-המועד], "והוא תועלת לנוותן ולמקבל".
איטר יד נוטל את הלולב בימינו שהוא שמאל-כל-אדם, ואת האתרוג בשמאלו שהוא ימין-כל-אדם.
סדרת הלולב צריכה להיות מול פני הנוטל. עומד כשפניו למזרח, נוטל את הלולב ביד ימין ומברך על הלולב, ומתחיל ברכת שהחיינו – כשהלולב בימינו והאתרוג בשמאלו. בסיום הברכה – מחברים אותם.
את הלולב ומיניו מחבר לשליש העליון של האתרוג, אשר אוהזו באלכסון קצת.
הנענועים: לדרום וצפון – לקרן דרומית מזרחית, קרן צפונית מזרחית. למזרח – לאמצע המזרח. למעלה – בהבאה מורידים תחילה מעט "המשכה בעולם", ואחר-כך מביאים אל החזה. למטה – בהבאה מעלים תחילה מעט "העלאת העולם", ואחר-כך מביאים אל החזה. למערב [דרך ימין] – שתי פעמים הראשונות לקרן מערבית דרומית, בפעם השלישית – לאמצע מערב.
לכל צד – הולכה והבאה שלוש פעמים. בהבאה צריך להגיע עד החזה, "מקום שמכים באמירת 'אשמנו'".
גם ההולכה, כולל ההולכה הראשונה, מתחילה מן החזה. אחר כל הולכה מנענעים (מכסכים) את הלולב, ואחר-כך עושים את ההבאה.

ראש הלולב יהיה למעלה בכל הנענועים. במשך כל הנענועים, האתרוג מכוסה ביד –

חוץ מהנענוע האחרון, שאז מגלהו קצת. [עוד ממנהגי הרבי:

הביא את ד' המינים אל מול החזה, ואחר-כך בתנועה נוספת הביאם והגיעם אל החזה ממש. ככל משך הנענועים עמד במקום אחד כשפניו למזרח. לא פנה לכיוון הנענועים, אלא בהפניית הידיים וחלק הגוף העליון.
בכל הנענועים – המינים זקופים ובגובה החזה, מלבד הנענועים למעלה ולמטה, שבהם המינים זקופים, ורק הידיים מורמות לגובה הפנים או מושפלות למטה].
שחרית:

אין מניחים תפילין בכל ימי חול-המועד. באמירת הלל אוהזים את הלולב (ביד ימין), ולנענועים מצרפים אליו גם את האתרוג (ביד שמאל).

מנענעים את הלולב ומיניו ארבע פעמים בהלל: ב"הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו", ב"אנא ה' הושיעה-נא", ובכופלו [בין שני הנענועים ב"אנא ה'" היה כ"ק אומ"ר נשיא דורנו עושה הפסק כלשהו, כגון הנחת האתרוג, פיזור הרגליים, סידור הטלית על כתפיו וכדומה], וב"הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו" הראשון אשר בסוף ההלל. ואם בירך על הלולב בבית-הכנסת קודם הלל, אינו מנענע ב"אנא ה' הושיעה-נא" אלא פעם אחת.

סדר הנענועים: "הודו" – לדרום (הכיוון המדויק לכל הצדדים – כנ"ל בברכת הלולב), "לה'" – אינו מנענע (אבל מצרף אמירתו לאמירת מילת "הודו"), "כי" – לצפון, "טוב" – למזרח, "כי" – למעלה, "לעולם" – למטה, "חסדו" – למערב. "אנא" – לדרום ולצפון, "ה'" – אינו מנענע, "הושיעה" – למזרח ולמעלה, "נא" – למטה ולמערב. [צ"ע איך מקיימים כראוי אמירה וענייה דש"ץ וקהל ב'הודו' וב'אנא', כשלמעשה כל אחד אומר ומנענע בקצב שלו].

הושענות:

מוציאים ספר-תורה אחד, ועומד איתו ליד הבימה ומחזיקו. [בלוח כולל-הי"ב כתוב שאם

וכפי שרואים בחיי האדם בפרט – שבתור הכנה להזמן שיוצא לעולם ישנן שנות החינוך שבהן מלמדים אותו תורה כדי שידע כיצד להתנהג בחיים לאחריו כן.
וכן הוא בכל יום ויום – שתחילה צריך להיות עניין התפילה, ואחר-כך "מבית-הכנסת

ולאידך גיסא, בנוגע לאתרוג ומיניו – הנה כאשר יש בו חיסרון, לא רק בגוף וממשות האתרוג, אלא רק ביופי האתרוג, שאינו "הדר", כיוון ש"עלתה עליו חזוית" וכיוצא בזה, הרי זה פסול¹⁹.

ולכאורה אינו מובן: כיוון שבמצוות ד' מינים

כשם שאי-אפשר למצוה בלי ה"אתרוג", כך גם אי-אפשר

לה בלי ה"ערבה" – אך זאת בתנאי שישעשו כולם

אגודה אחת (כדי) לעשות רצונך בלבב שלם"

בחג הסוכות שבתחילת השנה מתחיל סדר עבודה חדש בענייני התורה ומצוות, לאחר הכפרה מחילה וסליחה דיוס-הכיפורים – שזהו מה שכתוב "ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ אבות וערבי נחל", "ראשון לחשבון עונות"²⁰ – היתה צריכה להיות ההנהגה בד' המינים כמו בכל התורה כולה ש"רובו ככולו"?

ד. ובהקדם הביאור בגדר הדין של רוב – "רובו ככולו", "אזלינן בתר רובא"²¹ – שיש לפרש זה בשני אופנים²²:

א) התורה קובעת דבר ברור שרובו הוא ככולו, ו"אזלינן בתר רובא" משום שדבר ברור הוא שגם נידון זה הוא כמו הרוב.

ב) התורה פוסקת שבעניין של ספק יש לילך אחר הרוב, אבל אף-על-פי-כן, מגדר ספק לא יצא.

ונפקא-מינה לדינא – לגבי עניינים שהתורה אוסרתם רק כשהדבר הוא ודאי, ולא כשיש ספק בדבר, ואם-כן, אם נאמר שדין רוב אינו בתורת ודאי אלא בתורת ספק, אזי בנידון ככולו.

לבית-המדרש¹⁶, ללמוד שיעור בתורה; ועניין זה נותן לו את ההוראה והכוח שלאחרי זה יוכל לצאת בחוץ, מחוץ לביתו, מחוץ לבית-הכנסת ומחוץ לבית-המדרש, ולהתנהג שם כמו "אתרוג" ש"יש בו טעם ויש בו ריח".

וכמורכב הוא בכל שנה ושנה ובכל אחד ואחת מישראל – שתחילת השנה צריכה להיות באופן שהעיקר הוא התורה בשלעצמה (עניינו של "לולב"), ועניין זה נותן כוח שבכל ג' המינים יידעו את המעשה אשר יעשו ואלה אשר לא תעשינה.

* * *

ג. בנוגע לחג הסוכות מצינו שני עניינים הפכיים:

בנוגע לסוכה – הרי אף שסתם בניין שלם צריך ד' מחיצות, מכל-מקום, בסוכה מספיק ג' דפנות, "שתיים כהלכתן ושלישית אפילו טפה"¹⁷, כהכלל בכל דיני התורה ש"רובו ככולו"¹⁸. והיינו, שהן אמת שמוטב שיהיה כולו, אבל אף-על-פי-כן, גם רובו נחשב ככולו.

16) ברכות בסופה. וש"נ.
17) סוכה ו.ב. וש"נ.
18) נזיר מ"ב, רע"א. וש"נ.
19) סוכה ו.ד, טע"ב (במשנה). רמב"ם הל' לולב פ"ח ה"ז. תוס' (וארה"ז) או"ח סתרמ"ח ס"ט (סי"ט).
20) תנחומא אמור כב.
21) יבמות יד, רע"א. ועוד.
22) ראה שו"ת צפע"ג (ג.י. תשי"ד) סר"ז.

זה צריך להיות מותר.

ועל-דרך זה יש נפקא-מינה בכמה דינים בנגלה דתורה.

אמנם, יש עניינים בתורה שבהם לא מספיק רוב, אלא צריך להיות כולו דווקא²³.

ולדוגמה – בהכלל ד"אחרי רבים להטות"²⁴ גופא שנאמר בסנהדרין בנוגע לכל דיני התורה:

במה דברים אמורים ש"אחרי רבים להטות" – כאשר בהקדמה לזה ישנם פ' שבעים ואחד

חברי הסנהדרין במציאותם ובמקומם, בבית-דין הגדול שבלשכת הגזית שבבית-המקדש,

ובלשון הגמרא²⁵: "מלמד שהמקום גורם" –

"המקום אשר יבחר ה'";²⁶ ואם חסר אפילו אחד מהם שאינו נמצא בלשכת הגזית, אזי בטל כל

הפסק-דין שלהם בתור פסק-דין של סנהדרין. כלומר:

אף-על-פי שבנוגע להפסק-דין עצמו מספיק דעת הרוב, ל"ו חברי הסנהדרין,

מכל-מקום, כמה דברים אמורים שהפסק-דין הוא כדעת הרוב – כאשר גם שאר ל"ה חברי

הסנהדרין נמצאים בצוותא חדא עמהם, בלשכת הגזית,

מה-שאי-כן כאשר אפילו שבעים חברי הסנהדרין פוסקים דין, אבל חסר אחד שאינו

נמצא עמהם בצוותא חדא, אזי נתבטל כל גדר הפסק-דין של סנהדרין.

וככל עניין בתורה, הרי זה הוראה (לא רק בנוגע לסנהדרין, ובמילא אין זה שייך לאחרי שגלתה סנהדרין, ועל-אחת-כמה-הוכמה בזמן

הזה לאחרי שבטלה סמיכת הסנהדרין, אלא גם לימינו אלו.

ונקודת העניין – שאף-על-פי שהכלל "אחרי רבים להטות" הוא סברה שמתקבלת גם בשכל, דכיוון שסוף-כל-סוף צריכים לעשות באופן מסויים, הרי מוטב להניח את דעת

המיעוט ולעשות כדעת הרוב, מכל-מקום, צריך לידע שלא בכל פעם יכולים לקבל כלל זה; וגם כאשר מקבלים כלל זה, צריך להיות

בוה תנאים מוקדמים, ורק כשישנם תנאים אלו אזי ישנו הדין ד"אחרי רבים להטות".

וכיוון שכן הוא בתורה, לכן רואים זאת גם בענייני העולם, אפילו אצל אומות העולם

להבדיל – שישנם ענייני העולם שבהם מסתפקים בכך שיש רוב, שני שלישי; אבל

ישנם עניינים שלאחרי שקיבלו החלטה פעם אחת – אין לבטלה ואין לשנותה, כיוון שזהו

עניין שנוגע בעצם מציאות הדבר, ובמילא, לא שייך להעמיד להצבעה לברר מהי דעת הרוב

ומהי דעת המיעוט.

וכמו בנוגע לסנהדרין, שכאשר מדובר אודות עצם מציאות הסנהדרין, אם יש מציאות

של סנהדרין או לא – לא שייך לומר בוה רוב או מיעוט; לכל ראש יש צורך במציאות

בסנהדרין, ובמילא, צריכים להיות שבעים ואחד אנשים ראיים לזה, וצריכים להושיבם

בלשכת הגזית, בסמיכות להמקדש ולקודש-קודשים; ולאחרי שכל זה הוא בשלימות, אזי

יכולים לילך לפי הכלל ש"אחרי רבים להטות". ועל-דרך זה בנוגע להכלל בתורה "יחיד

ורבים הלכה כרבים"²⁷ – שישנו כלל מוקדם לזה: "אין בית-דין יכול לבטל דברי בית-דין

חבירו אלא אם-כן גדול ממנו בכמה ובמניין"²⁸, ובוה גופא – כמה דברים אמורים

שבית-דין גדול יותר יכול לבטל דברי בית-דין חבירו, רק אם הדבר לא נתקבל עדיין אצל כלל

ישראל, כי, לאחרי שנתקבל בכלל ישראל, חל על זה ציווי התורה "לא תסור מן הדבר אשר

יגידו לך ימין ושמאל"²⁹ (כפסק-דין הרמב"ם³⁰), וציווי שבתורה אי-אפשר לשנותו בתמידיות

כשהכוהנים נושאים כפיהם במוסף של יום-טוב אומר הקהל "ריבונו של עולם... " –

בשעה שהכוהנים מנגנים דווקא, אבל כשהכוהנים אומרים את התיבות, צריך לשמוע.

כשמנגנים הכוהנים לפני התיבה "וישם", אומר הקהל "רבונו של עולם... הצדיק". כשמנגנים לפני תיבת "לך" – "ואם... אלישע".

כשמנגנים לפני תיבת "שלום" – "וכשם... לטובה". וכשהכוהנים אומרים תיבת "שלום", מסיימים "ותשמרני ותחנני ותרצני".

"אדיר במרום... אומרים אחר עניית אמן, כשעדיין הטלית על הפנים.

קידוש: "מומור לדוד", "אתקיננו", "ושמרו", "אם תשיב", "דא היא סעודתא", "זכור", "על כן" – בלחש. ורק ["אתקיננו" דיום-טוב], "אלה מועדי", וברכות "בורא פרי הגפן" ו"לישב בסוכה" אומרים בקול.

מנחה: וידבר וקטורת. אשרי, ובא לציון. ואני תפילתי, מוציאים ספר-תורה וקוראים

בפרשת 'ברכה'. שמונה-עשרה של יום-טוב [ב'והשיאנו' – אומרים כנרפס 'שבת (ומועדי) קרשך]. אין אומרים 'צדקתך'.

יום ראשון, ט"ו בתשרי, א' חול-המועד*

מוצאי שבת ויום טוב. [לעניין בן חו"ל הנמצא בארה"ק, רבים מרבני אג"ש בארה"ק פוסקים לנהוג תמיד יום א', גם כשהזורים

להו"ל באמצע החג, וזאת ע"פ סתימת שו"ע אדה"ז בסו"ס תצו (ראה שדי-חמד כללי הפוסקים סי' יג אותיות ח"ב) ודברי הרבי

ב'המלך במסיבו' ח"ב עמ' רה, שיכולים לבחור

את הרב בעל 'שער הכולל' כהרב הפוסק בזה]. ערבית: אתה חוננתנו. 'עלה ויבוא' (ואם שחכ – בכל תפילות חול-המועד – חזון).

אין אומרים "וייה נועם" ו"ואתה קדוש". הבדלה בסוכה. מברכים ברכת "בורא מיני

בשמים" וברכת "בורא מאורי האש". כשמבדיל על היין, מברך, אחר ברכת "המבדיל", "לישב בסוכה". "וייתן לך" אומרים בלחש.

שמחת-בית-השואבה נעשית בשנים האחרונות כלילות חול-המועד בכל אתר ואתר

בפרסום גדול וברחובה של עיר, בהשתתפות תזמורת וברוב עם. כמו-כן נעשית שמחה וכו' לנשים בפני-עצמן.

המניחים את הלולב ומיניו במים, מצווה להחליף בחול-המועד מידי פעם את המים, כדי שיישאר הלולב לח והרור.

מבצע תורה:

מכיוון שחול-המועד אסור במלאכה, וגם אין בו מצוות "חציו לכס" דיום-טוב, ו"לענגו" דשבת, לכן נשאר בו על כל אחד ואחד הציווי

המלא של "חייב לעסוק בתורה יומם ולילה ממש" (מלבד זמני התפילה, ומלבד שמחת יום-טוב [ומבצעי], כמו-כן). ולכן, מכיוון

שהקביעות דשנה זו היא שכל ימי חול-המועד רצופים הם, הרי זו הוראה על תוקף החיוב של

לימוד התורה ביתרון מיוחד בימים אלה.

נטיילת ל'אב:

אסור לאכול לפני נטילת לולב. והבריאים אינם טועמים, וגם אינם שותים מאומה לפני-

כן [מפי השמועה, הוראת הרבי שמן הראוי לאכול 'מוזנות' מיד אחרי נטילת הלולב, כדי

שברכת 'לישב בסוכה' תעלה גם על הנטילה

(23) ראה גם מכתב י"ד כסלו תשי"ז (אג"ק חי"ד ס"ע קסד).
(24) משפטים כג.ב. וראה רמב"ם הל' סנהדרין רפ"ח.
(25) ע"ז ח, סע"ב. וש"נ.
(26) פ' שופטים יז, ח"י.
(27) ברכות ט.א. וש"נ.
(28) מגילה ב.א. וש"נ.
(29) שופטים שם, יא.
(30) הל' ממרים פ"א ה"ב. פ"ב ה"ג.

בסוכה. אם כשיורד גשם נראה שהוא ייפסק אחרי שעה או שתיים, צריך להמתין. מנהגנו שלא לצאת מהסוכה באמצע הסעודה גם כשיורד גשם, וגם במשך שאר ימי החג, במצב כזה נכנסים לסוכה, מקדשים ואוכלים בה ומברכים 'לישב בסוכה', ללא פקפוק, וגם מתוועדים. וכן נהג הרבי.

מברכים 'לישב בסוכה' רק על לחם או מיני מזונות יותר מכביצה (כביצה: 54 סמ"ק). ומברכים תחילה 'המוציא' או 'מזונות' ואחר כך, לפני שטועמים, מברכים 'לישב בסוכה'. המהדרים – גם מים אינם שותים מחוץ לסוכה.

אין מנהגנו לישון בסוכה.

בשולחן-ערוך אדמו"ר הזקן נפסק, שהנכנס לסוכת חברו ל"שינה וטיל", מברך 'לישב בסוכה'. [והנכנסים לביקור קצר ומסתפקים אם זו קביעות, משתדלים לכבדם במיני מזונות יותר מכביצה].

אין מנשקים את הסוכה בכניסה או ביציאה. שחרית: לפני התפילה, קורא כל אחד לעצמו את הפטרת היום (זכריה יד).

שמונה-עשרה של יום-טוב. אחר חזרת הש"ץ אומרים הלל שלם. לכל הדעות מברכים תחילה וסוף, וגם ביחיד (וכן גם בימי חול-המועד ושמחת-תורה).

כופלים הודו לה' אחר כל אחד מהשלושה פסוקים: "יאמר נא... כי לעולם חסדו", וגם ביחיד. דהיינו: הש"ץ מקריא: "הודו... " והציבור [ולא השי"ץ, כמ"ש בהגש"פ של הרבי וכן משמע בהיום יום ל' תשרי, ודלא כנרדס בספר-המנהגים עמ' 41 ומשם ב'אוצר', בגליונות 'התקשרות' בעבר וכו'] עונה בקול: "הודו", ואומרים בנחת "יאמר נא ישראל..."; הש"ץ מקריא: "יאמר נא ישראל...", והציבור עונה בקול (והש"ץ עמהם בנחת): "הודו..."; ואומרים בנחת "יאמר נא בית אהרן..."; הש"ץ מקריא: "יאמר נא בית אהרן...", והציבור עונה בקול (והש"ץ עמהם בנחת): "הודו..."; ואומרים בנחת "יאמר נא יראי ה'..."

(אלא אם-כן בתור הוראת שעה כאשר הדבר נוגע לתיקון העולם, ובכמה תנאים בזה³¹). דעתיה דקוב"ה בטר רובא", כיוון שסייעתו של חזקיה היו מועטים מסיעת שבנא, "בא נביא ואמר לו: לא³⁵ תאמרן קשר לכל אשר יאמר העם הזה קשר".

ד. וזוהי גם הוראה בימינו אלו: כאשר בא היצר-הרע ליהודי שומר תורה

צריכים לדעת שכאשר הדברים באים מהיצר-הרע, הנה גם כאשר הוא מביא לדבריו מראה-מקום מראשון או מ'אחרון', הרי זה בוודאי היפך התורה!

ומצוות, ואומר לו שעל-פי תורה צריך לילך אחר הרוב כו' – הנה לכל לראש צריך לידע שכיוון שטענה זו באה מהיצר-הרע, הרי זה בוודאי היפך התורה, אפילו אם הוא מביא ראיות מהתורה.

וכפי שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר³² דיוק לשון הגמרא³³ "כך אומנתו של יצר-הרע היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו לך עבוד עבודה-זרה" – דלכאורה אינו מובן: הרי היצר-הרע אינו אומר לאדם לעשות "כך", אלא אומר דעתו שצריך לעשות היפך התורה? וההסברה בזה – ש"אומנתו של יצר-הרע" היא שאינו מתחיל מיד לומר היפך התורה, אלא מתחיל לומר "עשה כך": כיוון שהנך לומר תורה ומקיים מצוות, הנני מראה לך מהתורה כיצד עליך להתנהג על-פי תורה. צריכים איפוא לדעת שכאשר הדברים באים מהיצר-הרע, הנה גם כאשר מביא מראה-מקום בדבריו של ראשון ואחרון, הרי זה בוודאי היפך התורה. –

אלא מאי, הקושייה היא – הרי יש לו את הרוב ("ער האט דאך צו זיך א גאנצע חברה")? והתירוץ על זה – כדאיתא בגמרא³⁴ ש"הווה

כאשר מדובר אודות עצם מציאות העניין אם צריך לשמוע להקב"ה או לעשות להיפך ח"ו – אין מקום לעשות חשבון מהי דעת הרוב ומהי דעת המיעוט (כפי שמצביעים ב"בחירות", ובלשון המדינה: "עלעקשניס"), ובעניין זה אין הרוב יכול להכריע את המיעוט, כיוון שאין זו דעת המיעוט, אלא זוהי עצם המציאות של המיעוט והרוב גם יחד!

כאשר מדברים אודות שבעים ואחד חברי הסנהדרין – לא מספיקה העובדה שישנם שבעים ואחד יהודים; יש צורך שאותם שבעים ואחד יהודים שיושבים בלשכת הגזית יהיו ראויים לישב בסנהדרין על-פי כללי התורה, ויהיו דנים על-פי כללי התורה, כולל גם שיקבלו עליהם את כל דיני התורה, הגזירות וכו', שנתקבלו ונקבעו בזמנים שלפניהם, ונעשו ציווי בתורה מצד "לא תסור" (כנ"ל). אבל כאשר נמצאים שבעים ואחד יהודים, ואחד מהם טוען היפך השולחן-ערוך – אזי בטל הדבר מעיקרו!

א. וזוהי ההוראה: כאשר עומדים לאחרי יום-הכיפורים לצאת

31) ראה שם ה"ד. 32) סו"מ קונטרסים ח"א לז, א. ועוד. 33) שבת קה, ב. 34) סנהדרין כו, א. 35) ישעיה ח, יב (ובפרש"י).

לעולם, ומקיימים המצווה "ולקחתם לכם ביום הראשון גו", "ראשון לחשבון עוונות", לשלול ("באוורענען") את עניין העוונות – צריכים לידע שלא מספיק לילך בסדר של הסתמכות על הרוב, שאז יטענו אליו שכיוון ש"אתם המעט מכל העמים"³⁶, צריכים להתנהג כמו אומות העולם; ועל-דרך זה בין בני-ישראל גופא – אלו שמניחים ב' זוגות תפילין מועטים הם משאר בני-ישראל, וכך יכולים לילך "מדרגה לדרגה" מדיחי אל דחי, מבלי לדעת היכן יעצרו...!

כאשר מדובר אודות אתרוג ולולב, שיש בהם טעם, שזהו משל רומז על עניין התורה (כנ"ל ס"א) – הרי בנוגע לתורה אין להתחשב ("עס גייט ניט אן") בדעת הרוב ודעת המיעוט; לכל לראש צריכים לברר את הדין בתורה (בתורה-שכתב ובתורה שבעל-פה ובכל הספרים שתלמיד ותיק עתיד לחדש), ולאחרי-זה לחשוב מה עליו לעשות, כיצד לפעול את הפעולות הדרושות באופן היותר שלם והיותר

תמים. וזוהי ההוראה כיצד לפעול שהתחלת השנה תהיה באופן של זהירות מעוונות – על-ידי- זה שהאתרוג והלולב יהיו שלמים:

בנוגע ל"אתרוג" – איתא בספרים³⁷ שאתרוג ראשי-תיבות "אל תבואני רגל

גאוה"³⁸, היינו, שאינו מציאות בעיני עצמו. ובנוגע ל"לולב" – איתא בספרים³⁹ ש"לולב" אותיות "לו לב", ו"לב" זה צריך להיות בשלימות, כמרומו בדינו של לולב, שהתיומת (שני העלין שבאמצעו שדבוקים מגבן) צריכה להיות שלימה⁴⁰, וכיצד יכול להיות ליבו של יהודי בשלימות? – הנה בנוגע להיצר-טוב, אי-אפשר להפכו, שהרי "גם בשעת החטא היתה באמנה אתו"⁴¹, ואס-כן, האפשרות היחידה לעשות "שלום בפמליא של מטה"⁴², בין היצר-טוב ליצר-הרע, היא – על-ידי הפיכת היצר-הרע שיודה להיצר-הטוב, כמו שכתוב⁴³ "בכל לבבך, בשני יצריך", שצריכים לעשותם לב אחד⁴⁴.

ועל-ידי זה נעשית הפעולה לא רק בנוגע להתרוג וללולב עצמם, אלא גם בנוגע לשאר הסוגים שבכלל ישראל, ש"יעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם", ובאופן ד"דין נצח" (כדברי המדרש⁴⁵). שתהיה שנה דתית ("א פרומער יאר"), שלימות בתורה ומצוותיה, ואז תהיה שנה בריאה ברמ"ח אברים ושס"ה גידים של כל אחד ואחד מישראל.

(קטעים משיחת ליל ג' דחול המועד סוכות, שמחת בית השואבה היתשי"ז – 'תורת-מנחם התוועדיות' היתשי"ז, חלק ראשון (יח) עמ' 58-31 בלתי מוגה)

36) ואתחנן ז,ו.
37) מושב זקנים עה"ת בראשית ג,ג. סה"ל להאריז"ל עה"פ. וראה תו"מ ח"א עמ' 86. וש"נ.
38) תהילים ל,יב.
39) זח"א רסז,ב. תקו"ז ת"ו (כג,א). תכ"א (נו,ב). ועוד.
40) סוכה לב,א. רמב"ם הל' לולב פ"ה ה"ד. טושו"ע (וארה"ז) א"ח סתרמ"ה ס"ג (ס"ו).
41) תניא ספכ"ד.
42) סנהדרין צט,ב.
43) ואתחנן ו,ב ובספרי ופרש"י עה"פ.
44) ראה לקו"ת מטות פ,ד. ובכ"מ.

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

שבת-קודש, חג הסוכות

ט"ו בתשרי

אחר חצות – קורא כל אחד לעצמו את הפטרה של הסדרה (ברכה – הפטרת שמחת תורה, יהושע א).

מנחה. אומרים 'הודו' ו'פתח אליהו' – ככלל ערב-שבת-קודש.

קבלת שבת. מתחילים "מזמור לדוד". בפיוט "לכה דודי" אומרים "גם בשמחה ובצהלה" ואין אומרים "ברינה". כגוונא, חצי קדיש, ברכו, ערבית של יום-טוב. ויכולו, ברכת מעין שבע, קדיש שלם. מזמור לדוד, חצי קדיש, ברכו. עלינו, קדיש יתום.

שמחת החג, וגם שמחת-בית-השואבה, מתחילות מלילה ראשון של חג-הסוכות. נוהגים לשר, למחוא כף ולרקוד גם ביום-טוב (ואפילו אם חל בשבת).

ממצוות שמחת יום-טוב, לשתות בכל אחד מימי החג רביעית יין. אך אפשר לצאת ידי-חובה בשתיית מכוס הקידוש (כשמכוונים לצאת בזה. ואפשר גם בליה).

פעמים רבות דיבר כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו על המבצע לבקר בבתי-כנסת (ולנסוע בחול-המועד לערי-השדה) כדי לשמח בשמחת בית השואבה ושמחת החג בכלל. החל משנת תשמ"א היתה ההוראה לערוך שמחה זו בחול-המועד "ברחובה של עיר", וברוב עם הדרת מלך.

פדר הקידוש:

אומרים בלחש: "שלום עליכם", "אשת

חיל", "מזמור לדוד", "דא היא סעודתא", 'אתקיננו' דשבת (הגש"פ), ואחר-כך אומרים בקול: "אתקיננו" (דיום-טוב) "יום השישי. ויכולו", "בורא פרי הגפן", "אשר בחר בנו", "לישב בסוכה", ו"שהחיינו".

קודם שהיה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו מברך 'לישב בסוכה' היה מבט בסכך.

מי שבירך 'שהחיינו' בשעת הדלקת הנרות – לא יברכנה עתה. ברכת 'שהחיינו' בקידוש שבסוכה, עולה גם על עשייתה ועל מצוות הישיבה בה, ולכאורה יש לכוון על כך בשעת הברכה, הן המקדש והן השומעים. גבר שבירך (בטעות) 'שהחיינו' בהדלקת הנרות, אם הדליקן חוץ לסוכה, יכוון לצאת כעת, או יברך בעצמו שוב ברכה זו בקידוש.

ביום-טוב דחג-הסוכות טובלים פרוסת המוציא ברבש, אבל על השולחן שמים גם מלח.

המסובים מברכים "לישב בסוכה" אחרי ברכת "המוציא" (וכן ביום).

אף-על-פי שנשים פטורות מן הסוכה, בכל-זאת אינן נמנעות מלאכול בה ולברך 'לישב בסוכה'.

בלילה הראשון של חג-הסוכות חייבים [האנשים] לאכול כזית פת בסוכה. ואפילו ירד גשם, מקדשים בסוכה ומברכים 'לישב בסוכה' ו'שהחיינו', אוכלים כזית וגומרים את הסעודה בבית (ובשעת ברכת 'המוציא' יש לכוון לגמור הסעודה בבית). ואם פסק הגשם אחר-כך, יש

לשוב לאכול בסוכה כזית פת (מבלי לברך שנית 'לישב בסוכה') ולברך ברכת-המוזון

(* מקוצר היריעה נשמטו רוב ההערות, אך רוב ההוראות המעשיות הועברו מן ההערות אל גוף הלוח.

**תגובת הרבי
על מכתב 'תמים' לאביו**

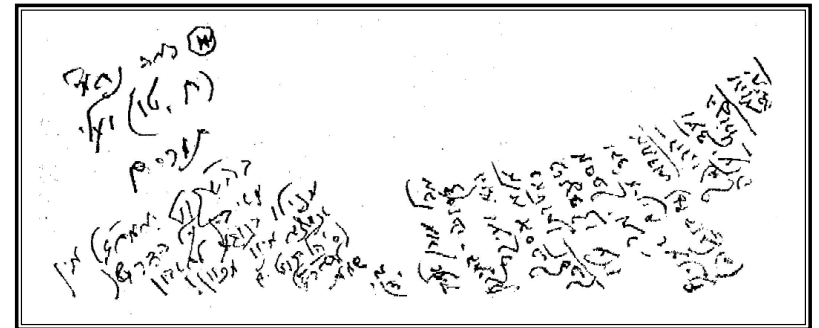
מעשה בבן ששיגר מכתב לאביו ובו דיווח לו כיצד עברו עליו ימי חג הסוכות. בין הדברים כתב הבן (כל זה פורסם על-ידי המזכיר הרב בנימין שיחי' קליין ב'כפר חב"ד' גליון 827 עמ' 29):

"ימי החג עברו עלינו תודה לא-ל בכי טוב. עשיתי סוכה על המרפסת, וממש יופי הוא הסכך שסיכתי בענפי דקל (שזהו הנפרצו עליו של הלולב, וחשבתי שמאוד מתאים הוא שהמקיף וצל הסכך, והפנימיות של הלולב הם מאותו המין אלא שבהמקיף הוא באופן דנפרצו עליו כדוגמת המקיפין דתוהו ענפין מתפרדין, ובהפנימי העלין מאוגדין כדוגמת האורות דתיקון".

האב מסר לרבי העתק מהמכתב והרבי העיר על כך:

ראה נחמיי (ח, טו) ועלי תמרים

בהשקו"ט: מאמר חז"ל אין משיבין על הדרוש אפילו בנוגע לחשבון שנמצא אינו מכוון; (ס' הליקוטים להאריז"ל שמות א, יד) אבל מובן שעניין ד) סוכה בתיקון הוא ועיקר אלא שבסכך כמטרתו **לסכך** כשנפרצו עליו מסכך יותר, ובד' מינים שעניינם **אחדות** (גם בנגלה) – ההיפך ועל-דרך יעלה הפוך – והוא יחידה".

ולקחתם לכם

כיצד היה הרבי בוחר אתרוג? על מה הקפיד בעת בחירת הלולבים? ומה עשה כאשר באחד מימי חול המועד הפיל מישהו את האתרוג שלו והפיטס נשבר?

מאת הרב מרדכי-מנשה לאופר

אבל פעם הרבי אמר לאבי שאת כל ההדסים הוא לוקח מצפת, ומכל יתר המקומות בעולם ששולחים לו הדסים, הוא לוקח רק שלושה הדסים. גם לאחר שקריית חב"ד בצפת עלתה על המפה, נמשך אותו הסדר, וזה נמשך כך כל השנים – הייתי בוחר את ההדסים עבור הרבי, ובהם הוא השתמש. הרבי אף פעם לא ברך אחריי את כשרותם של ההדסים שבחרתי עבורו. הייתי מכניס את חבילת ההדסים ואומר לרבי שהם בדוקים. באחת הפעמים הרבי אמר במפורש שהוא לא בודק את ההדסים. "שנה אחת, בערב סוכות בשעה שתיים-עשרה בצהריים, קיבל אבי טלפון מהרב חודקוב: "הרבי שואל אולי יש לך בשבילו לולב מהודר". מתברר שהרבי היה באותה שנה מאוכזב מהלולבים שהביאו לו. היו משקיעים אז בעיקר באתרוגים שהובאו אל הרבי בערב החג. הרבי עבר על כל הלולבים, והרב חודקוב לולב מהודר. באותה שעה נשאר בידני רק חמש-מאות עד שש-מאות לולבים אחרונים, מתוך אלפים שהיו ברשותנו בימים הקודמים. שש-מאות הלולבים היו סגורים בארגזים אורגינליים שעדיין לא נגענו בהם. מיד סגרנו את העסק, והשותף של אבי, שהיה מומחה גדול, אבי ואני עברנו על כל שש-מאות הלולבים והוצאנו מהם את המוכחרים ביותר. "עברנו בשיטה שנקט שמאי הזקן בכל שבוע לקראת שבת – היה קונה בהמה במשך

תשובות לשאלות מעניינות אלה ועוד אפשר למצוא בדברי רבה המנוח של עיה"ק צפת, הרה"ג הרה"ח הרב לוי ביסטריצקי ז"ל, אשר פורסמו אשתקד בשבועון 'כפר חב"ד' (גליון 1013 עמ' 56-58). הרב ביסטריצקי, שבמשך כמה שנים היה מביא לרבי לולבים ואתרוגים בשליחות אביו – יבדלח"ט הרב יהודה לייב שיחי' – גילה 'סדרות מן החדר': "במשך כמה וכמה שנים היתה לי הזכות להביא לרבי לולבים, ומתוכם היה בוחר לולב לעצמו. בשנים הראשונות הסדר היה שהייתי נכנס לחדרו הקדוש ביחידות, כשאני אוהו את הלולבים בידי, והרבי היה בוחר מהם את הלולב. בשנים האחרונות הסדר השתנה ובחירת הלולבים על-ידי הרבי נעשתה מחוץ לחדרו הקדוש – ב'גן-עדן התחתון'. "הסיפור התחיל בכך שאבי מורי שיחי' היה שותף במשך שנים עם ישראלי אחר, סוכן גדול מאוד, שהיה מייבא לולבים, אתרוגים והדסים מארץ-ישראל. הרבי היה משתמש בהדסים צפתיים. לפני סוכות הייתי יושב שעות על שעות ובוחר בעבור הרבי מאה ועשרים הדסים משולשים שהיו מיובאים מצפת. זה היה עוד קודם שקריית חב"ד בצפת עלתה על המפה. בכל שנה, כשהרבי היה רואה את אבי שיחי' ביום הראשון של החג, היה אומר לו: 'השתמשתי בהדסים'. "היו שולחים לרבי הדסים מעוד כמה מקומות, מארגנטינה ומאיזה מקום בארה"ב,

השבו, ובכל פעם שהיה מוצא משהו יותר טוב, היה אוכל את הקודמת ומשאיר לשבת את המשובחת. בצורה כזו עברנו על כל הלולבים. לבסוף אספנו כשלושים לולבים, קשרנו אותם ונכנסתי איתם לחדרו של הרבי. בחדרו של הרבי היו לפני השולחן שני כיסאות עם ריפוד אדום וידיות (אנשים שהיו נכנסים לרבי ל'יחידות' – הרבי היה מציע להם להתיישב בכיסאות). כשנכנסתי, הרבי סידר כיסא אחר, והנחת את הלולבים לבריקה, לולב אחר לולב. ומאו נמשך הסדר הזה כל השנים. הייתי נכנס אל הרבי ביחידות ומוטר כשלושים לולבים מהודרים לבחירה (לפעמים הייתי מגיע עם חמישים לולבים, ומתוכם הרבי היה בוחר כשלושים) לולבים, אחרי שזכיתי לעלות לצפת בשליחות הרבי (בשנת תשל"ו), כבר לא נכנסתי אל הרבי עם הלולבים. בשנים האחרונות היו מגיעים הדסים גם מעוד מקומות, אבל את הלולב הרבי בחר תמיד משל אבי שיחי'.

"כשהרבי היה בודק את הלולב, קודם כול היה לוקחו ואוחזו בצורה אופקית ובודק אם הוא ישר. אחר-כך היה מסובב את הלולב לצד שמאל כדי לבדוק את צבעו בצד שמאל, ואז היה מסובב את הלולב לצד ימין, כדי לבדוק את צבעו בצד ימין, שיהיה כולו ירוק, ולא לבן. אחר-כך הרבי היה לוקח את הלולב ובודק את ה'שפיץ' שלו, הרבי תמיד לקח לולב שסגור על-ידי קליפה חומה דקה שנקראת 'קארע'. הרבי הקפיד שהלולב יהיה סגור הרמטית. כידוע, יש בזה מחלוקת הפוסקים – האם צריך לדעת מה יש מתחת לקליפה החומה, או שמכיוון שזהו דרך גידולו, ואם הלולב סגור על-ידי הקליפה החומה – זה נקרא שהוא סגור. הרבי היה ברעה שלולב סגור על-ידי הקליפה החומה נקרא לולב סגור, ובלולב כזה הרבי היה משתמש. והלולב שהקליפה שלו היתה הכי חומה והוא הכי סגור – אותו הרבי בחר. היה מדהים לראות את השמחה של הרבי כשהיה מוצא לולב ראוי לשמו, לולב שהרבי

באמת נהנה מהכשרות וההידור שלו. "כידוע, הרבי היה מחלק גם לולבים ואתרוגים לשלוחים ולנציגי מוסדות מכל העולם. וגם אותם היה בוחר בעצמו.

"כמו בכל יתר הדברים, הרבי תמיד הקפיד לשלם מיד אחר כך על הדברים, ובמיוחד שכאן יש עניין של 'ולקחתם לכם', שיהיה משלכם. אמנם יש מכתב מהרבי (שנדפס גם ב'שערי הלכה ומנהג') שעוסק בשאלה אם אדם צריך לשלם על הלולב שלו לפני החג כדי שזה ייקרא 'לכם', או שגם אם הוא משלם באשראי או בצ'ק דחוי, גם זה נקרא 'לכם'. יש מחלוקת בין הפוסקים בעניין זה והרבי היה מכריע שלא חייבים לשלם דווקא לפני החג, אבל היו כמה פעמים שהרבי היה נותן לי כסף, שכר טירחה. והיו כמה פעמים שהרבי נתן לי כסף ואמר לי: 'יש חיוב לקנות לאישה מתנה לפני החג'.

לגבי האתרוג, הרבי היה מקפיד קודם-כול שיהיה כולו צהוב. אתרוג שהיה יפה ביותר, אבל לא צהוב – הרבי לא היה מסתכל עליו. אף-על-פי שמצד הדין אפשר להצהיבו בין תפוחים וכו', אצל הרבי אף פעם לא היה בפועל מושג כזה. הוא היה מקפיד גם על הגודל והצורה של האתרוג. הרבי בחר לעצמו אתרוג די גדול, יחסית לגודל של השיעור המינימלי. צריך לזכור שבמשך ימי החג כל אתרוג יכול להצטמק, מה גם שעל האתרוג של הרבי בידרו אלפי אנשים כל יום מימי החג. כבר אחרי היום הראשון אפשר היה לראות כי האתרוג של הרבי נראה 'משומש' מאוד.

"מאתרוגי קלבריה הרבי היה לוקח רק אתרוג אחד, ועליו היה מברך בבוקר ובו היה מנענע ב'הלל'. אבל הרבי היה מקבל גם אתרוגים מארץ-ישראל, וידוע שאחרי התפילה היה מנענע גם באתרוג מארץ-ישראל.

"היו כמה שנים שלרבי היה אתרוג עם פיטם בולט. כלומר, כל אתרוג גדל עם פיטם, והרי זהו אחד הסימנים שזה אתרוג, אבל בהרבה מקרים הפיטם נופל. כשהפיטם נופל בזמן שהאתרוג מחובר לעץ, חייב להישאר באתרוג

שקע, או גומה, במקום הפיטם (יש תשובה ארוכה של ה'צמח צדק' לגבי אתרוג שאין בו גומה במקום הפיטם. הוא דן בעניין הגומה והחור, מה הסימן לדעת אם היה פיטם וכו').

"באחת השנים היה לרבי אתרוג עם פיטם בולט, וכשמישהו בירך על האתרוג, נפל הפיטם. כרגיל, הרבי היה יורד לתפילה ואנשים היו ממשיכים לברך על ארבעת מינים של הרבי, ולפני הלל היו מכניסים את ארבעת המינים לרבי, הפעם, כשהכניסו את האתרוג לרבי לפני הלל, אמרו לו שהפיטם נפל, ובכל-זאת, הרבי לקח להלל את האתרוג הזה שעליו בירך כבר מקודם.

"אבי שיחי' שמע על זה מיד. הוא הכיר אדם מהימן בברוקלין שהיה מייבא אתרוגים מאיטליה, ושנשאר לו ארגו אורגינלי סגור, ארגו עץ שבתוכו למעלה ממאה אתרוגים שנארו באיטליה. הסוחר הזה אפילו לא הספיק לפתוח את אותו ארגו. אבי הלך אליו ולקח ממנו את הארגו, ואמר לו: "אם הרבי יבחר מכאן אתרוג אחד, אני משלם לך על כל הארגו". עוד לפני שהרבי הספיק לגמור את התפילה, אבי כבר היה שם עם הארגו, כדי שהרבי יוכל לבחור ממנו אתרוג. הוא זכה לברכות מהרבי על מאמציו, אבל הרבי אמר לו שהיות וזה כבר לא עניין של "ולקחתם לכם ביום הראשון", הוא יכול לברך בימים הבאים על האתרוג של הרבנית חיה-מושקא (ע"ה). כך באמת היה: בשאר ימי החג הרבי בירך על האתרוג של הרבנית (בדרך כלל, הרבי היה דואג שבבית יהיה סט של ארבעת המינים עבור הרבנית ע"ה, כי הסט של הרבי היה נשאר כל הזמן ב"770").

עד כאן מעדותו של הרב ביסטריצקי ז"ל.

ברכות ליהודי רוסיה

בשנת תשל"א (תשרי בליובאוויטש' עמ' 52 – בתוספת יומן פרטי) הורה הרבי שנוסף על הרגילים להיכנס לקבל ד' מינים – והם

המשפיע הרה"ח ר' שמואל לויטין; הרב חודקוב; המוכיר הרב ניסן מינדל; הרב בן ציון שם-טוב; הרב שמואל-דוד רייטשיק; והרב מנחם-מענדל פוטערפאס – ייכנסו הפעם גם הרה"ח ר' יהודה בוטראשווילי, בתור נציג העולים החדשים (שיצאו מרוסיה והגיעו לאה"ק); הרב קנייבסקי; שניים מהעולים מגרוזיה המתגוררים בנחלת-הר-חב"ד; שני הזוכים בגורל (הרה"ח ר' יעקב-יהושע שיחי' לאופר והרה"ח ר' שלום-דובער הלוי שיחי' וולפא) ושני נציגים מכפר-חב"ד. הרבי הורה כי הרב חודקוב ימסור כל זאת למוזמנים.

ר' יהודה בוטראשווילי (קולאשר) ניגש לרבי לפני צאתו לקבלת הברכה, ושאל כ"ק אדמו"ר כמה הדסים יש לו, ואמר ג', ובחר כ"ק אדמו"ר עוד עשרה הדסים, מסרם בידו ואמר לו: ביחד ישנם י"ג הדסים, ובידו שימשך כל ההמשכות בעד כל היהודים שברוסיה.

התוועדות עריבה

בספר 'למען יידעו... בנים יוולדו' – זכרונות הרה"ח ר' מרדכי שוסטרמן עמ' 97-98 מסופר:

"בחול המועד סוכות תשי" הורה הרבי – אז הרמ"ש – להת' יהודה-לייב גרונר לנסוע לבית-הדפוס ולהאיץ בו (בר"מ שוסטרמאן) ולסייע בהכנת הקונטרס 'שמיני עצרת – שמחת תורה' לדפוס. הרבי היה רגיל אז להתוועד עם תלמידי הישיבות. באותו ערב בדיוק הגיע הריל"ג לבית הדפוס והוא והמדפיס עבדו עד שעה מאוחרת כלילה, כך שהפסידו את ההתוועדות.

למחרת – סיפר לימים הריל"ג – אמר הלה לרבי מכיוון שלא זכו להיות נוכחים בהתוועדות למה ניגרע? הרבי שאל אותו: מי מבקש את ההתוועדות? והשיב: מרדכי שוסטרמן, לייב גרונר ועוד מישוהו.

הרבי הסכים להתוועד והתוועדות זו היתה מאוד עריבה.